

Аднан ТИЊИЋ
Архив Тузланског кантона
Саша ЂУКИЋ
Архив Републике Српске

ИНФОРМАТИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ СЛУЖБЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ – СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

САЖЕТАК: Рад презентира тренутно стање информатизације архивске службе у Босни и Херцеговини на основу анализе података из босанскохерцеговачких архива те дефинира одређене приоритете. Јасно је да информатизацијски процеси касне у односу на искуства и ниво европских архивских служби, а разлози за то су бројни, од финансијских, техничких, кадровских и сл. Додатно, недостатак координације у самој служби, неопходне због малобројности и ограничених средстава, дијелом утићу на релативно нижи ниво имплементације информатизације.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ: информатизација, дигитализација, архивска служба, Босна и Херцеговина, софтвер, информатичка опрема, вебстранице, друштвене мреже.

Увод

Информатизацијом називамо процес који за циљ има олакшати проток, спремање и приступ информацијама, а у циљу побољшања управљања активностима, те даје добар преглед података нужних за доношење ваљаних одлука. Информатизација се проводи на неколико начина, а њен главни аспект јесте укључивање у радни процес информатичке опреме (рачунара и сл.) која успјешно замјењује радну снагу при баратању информацијама. Паралелно са овим, врше се и промјене у организацији, те едукацији запосленика. Едукација је посебно значајна, јер пружа могућност да се у потпуности користи доступна опрема и информације, те на тај начин убрза и унаприједи радни процес.¹

Савремене информацијске технологије су међу најважнијим чиниоцима развоја архивске службе, а и сама архивска дјелатност је један од кључних информацијских сервиса у друштву, па је разумљиво да је њена дјело-

¹ Омер Зулић, *Улога и одговорности архива у процесима информатизације постојећих и нових архивских рејистара* – искуства Архива Тузланског кантона, Архивска пракса бр. 21, Тузла 2018, рукопис рада.

творност повезана са испуњавањем захтјева које информацијско окружење поставља.²

Резултат информатизације је и унапређење комуникације и размјена информација међу заинтересованим странама које су физички на различитим локацијама, те је основни разлог брзих промјена у начину пословања бројних грана привреде и тржишта у 21. вијеку. Информатизација омогућава да се у коначници радна снага са једноставнијих, репетитивних послова пребаци на корисније или креативније послове, а послове попут разврставања, претраге и обраде података обављају машине, односно системи дизајнирани за то.

Циљ је, дакле, стварање ефикасног информационог система који је подлога за брже и лакше обављање посла и доношење квалитетнијих одлука.³

Информатизација у архивима Босне и Херцеговине

У архивској служби Босне и Херцеговине информатизација је тема већ готово цијелу деценију, те је препознат њен значај и приоритетност.⁴ Ипак, резултати нису посебно задовољавајући у смислу да не постоји систематски приступ проблематици, посебно не на нивоу цијеле службе, нити адекватан дугорочни план који би резултирао увођењем информационог система и јасним унапријеђењем и модернизацијом рада. Напротив, наравно, има у односу на протеклу деценију, али је имплементација информатизације у босанскохерцеговачкој децентрализираној служби такођер сегментирана и на различитом је стадију од архива до архива. Информатизација, међутим, нема алтернативе. Архиви морају радити на информатизацији да би испунили своју основну намјену, те на стварању кадровских и информатичких предуслова за преузимање електронских записа и евиденција из регистратура у надлежне архиве.⁵

Архивска служба Босне и Херцеговине броји 11 архива који дјелују као установе независне једна од друге. Архив Босне и Херцеговине, који је најстарија архивска установа у земљи, нема матичност над осталим уста-

² Селма Исић, *Информатизација архивске дјелатности у Босни и Херцеговини – стање и перспективе*, Архивска пракса бр. 13, Тузла 2010, 252.

³ Информатизација, www.poslovni.hr/leksikon/informatizacija-1286/, 10.7.2018. године.

⁴ Селма Исић, *Информатизација архивске дјелатности у Босни и Херцеговини – стање и перспективе*, Архивска пракса бр. 13, Тузла 2010, 254.

⁵ Омер Зулић, *Улога и одговорност архива у процесима информатизације послова у институцијама регистрајура – искуства Архива Тузланског кантона*, Архивска пракса бр. 21, Тузла 2018, рукопис рада.

новама. Уз Архив Босне и Херцеговине, постоје два ентитетска архива (Архив Федерације БиХ и Архив Републике Српске) и Архив Брчко дистрикта БиХ (Служба за архив Брчко дистрикта БиХ).

Архив Републике Српске има сједиште у Бања Луци (бивши Архив Босанске Крајине), те канцеларије које су лоциране у Добоју, Фочи, Требињу и Зворнику. Седам кантона у Федерацији Босне и Херцеговине има властите архиве који дјелују као независне установе културе или управе, овисно од кантона до кантона. То су: Историјски архив Сарајево, Кантонални архив Травник, Архив Унско-санског кантона Бихаћ, Архив Тузланског кантона Тузла, Архив Херцеговачко-неретванског кантона Мостар, Архив Восанско-подрињског кантона Горажде и Архив Западнохерцеговачког кантона Широки Бријег. Кантони који немају властите архиве су Зеничко-добојски кантон, Посавски кантон (Орашје) и Кантон 10 (Ливно). Ни Архив Федерације БиХ нема надлежност над овим установама и кантони су овлаштени да сами регулишу рад архива и дефинирају легислативу за рад истих.

Како је и за очекивати, оваква организација архивске службе умногоме утиче на њену ефикасност по питању имплементације већих пројеката, какав је информатизација. Постоји сарадња међу архивима, и служба је повезана, махом путем архивистичких удружења, која постоје на кантоналним, ентитетским и државном нивоу. Посебно је од значаја рад Архивистичког удружења Босне и Херцеговине, које уз подршку ентитетских удружења ради на јачању архивске службе и промоцији архива и архивистике, као и на едукацији архивиста. Дјеловање Удружења примарно се очитује кроз издавање часописа „Гласник архива и Архивистичког удружења Босне и Херцеговине“, који излази годишње, али и кроз организацију семинара, конференција и других стручних садржаја који за циљ имају размјену практичних искустава и теоријских знања.

Заједнички рад архивске службе Босне и Херцеговине на плану информатизације био би користан из искључиво практичних и финансијских разлога. Архиви Босне и Херцеговине суочавају се са мањком кадрова, финансијских средстава, простора за чување архивске грађе и низом других проблема да је стварање информационих система за сваки архив понаособ тешко изводиво и нереално. Други разлог за сарадњу јесте због интереса корисника. На примјер, из перспективе некога ко жели користити архивску грађу, односно претраживати фондове и збирке које чувају архиви у Босни и Херцеговини, пуно је једноставније претраживати једну базу података него њих пет, једанаест, итд. Такво што би успорило рад истраживача и других корисника, те практички умањује значај и резултате проведене информатизације и стварања оваквих система.

Потребу за што једноставнијом претрагом што веће количине архивске грађе препознали су и словенски регионални архиви са формирањем СИРАНЕТ мреже, а сличне идеје стоје и иза неколико иницијатива у Европи, као што су Европски архивски портал и друге.⁶

Како би стекли представу о нивоу информатизације архивске службе у Босни и Херцеговини кратко ћемо анализирати неколико аспеката који се могу узети за исту, те презентирати стање са кадровима, информатичком опремом, кориштеним софтвером, презентацију архива и архивске службе на интернету, дигитализацију архивске грађе и дугорочне планове информатизације архива.⁷

Кадрови

Кадрови, уз материјалне и просторне претпоставке, представљају кључни фактор за успјешан рад архивских установа. Архивска служба Босне и Херцеговине запошљава 154 особе, од тога 124 стручна запосленика.⁸ Број запослених варира од архива до архива. Архив Босне и Херцеговине запошљава 17 стручних запосленика, Архив Федерације БиХ 13, Архив Републике Српске 25, Историјски архив Сарајево 23, Архив Тузланског кантона и Унско-санског кантона по 9, Кантонални архив Травник и Архив Херцеговачко-неретванског кантона по 8, Служба за архив Брчко дистрикта 6, док архиви у Горажду и Широком Бријегу запошљавају по двије особе. Јасно је да архив од пар упослених не може обављати своју функцију на одговарајући начин, и да о информатизацији тешко може бити и говора. У оваквим случајевима међуархивска сарадња је неопходност.

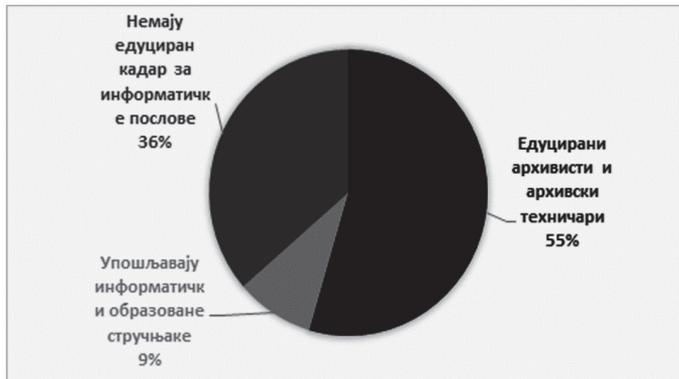
Попуњено мјесто информатичара има Архив Босне и Херцеговине, док Архив Тузланског кантона и Служба за архив Брчко дистрикта имају запосленике са рефератом „архивисте информатичара“ (Тузла) и „архивског техничара – информатичара“ (Брчко). Још 4 архива имају архивисте

⁶ Наталија Глажар, *Архиви у дигиталном добу – стање држава чланица Европске уније и Архива Европске комисије*, Архивски вијесник бр. 58, Загреб 2015, 99-120.

⁷ Подаци наведени у раду резултат су анкете/упитника коју су аутори рада спровели у архивима Босне и Херцеговине у периоду мај-јули 2018. године. У случају када од појединих архива нису добијени тражени подаци, аутори су властитим истраживањем покушали надомјестити исте, уколико је то било могуће за конкретне сегменте анализе. Циљ рада није истицање пројеката или опремљености појединих архива у Босни и Херцеговини у односу на друге, већ анализа и извлачење одређених закључака и оцјене стања на нивоу цијеле службе.

⁸ Омер Зулић, *Кадрови архивске службе Босне и Херцеговине (стање и потребе)*, Гласник архива и Архивистичког удружења Босне и Херцеговине, Сарајево 2017, 91.

едуциране, односно оспособљене, да се баве информатичким пословима, овисно од потребе архива, док 4 архива немају ни такву опцију на располагању (Травник, Мостар, Широки Бријег и Горажде).

Слика 1: Стање у архивима Босне и Херцеговине са аспекта упошљавања информатичког кадра

Јасно је да архиви Босне и Херцеговине немају довољан број стручњака да се баве питањем информатизације.⁹ Од једанаест архива њих пет позицију информатичара има планирану Правилником о систематизацији, док остали уопће немају такво мјеста планирано, односно одобрено систематизацијом.¹⁰

Да би се спровела информатизација службе бити ће неопходно ангажирање нових, информатички образованих стручњака који ће бити носиоци и активни учесници информатизацијских процеса у архивској служби и архивима Босне и Херцеговине. Дакле, не само да је служби неопходно кадровско јачање, већ исто мора бити усмјерено у циљу испуњавања приоритета струке.

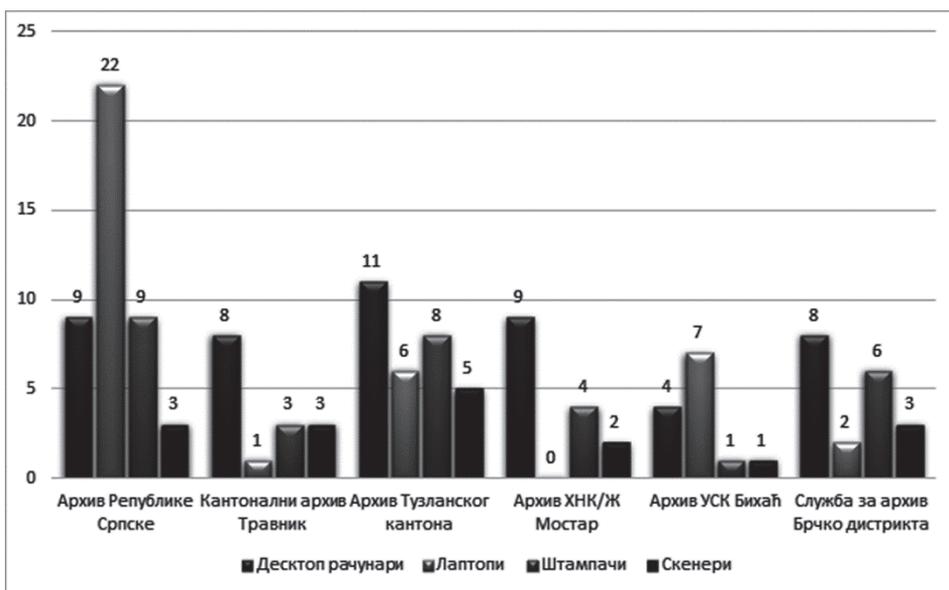
Опрема

Што се тиче опремљености архива у Босни и Херцеговини различитом информатичком и сродном опремом, јасне су двије тенденције. Прво, количина опреме константно се повећава. Било донацијама, планираним

⁹ Омер Зулић, *Улога и одговорност архива у процесима информатизације послова у писарницама регистратора – искуства Архива Тузланског кантона*, Архивска пракса бр. 21, Тузла 2018, рукопис рада.

¹⁰ Омер Зулић, *Кадрови архивске службе Босне и Херцеговине (стање и потребе)*, Гласник архива и Архивистичког удружења Босне и Херцеговине, Сарајево 2017, 103.

набавкама или властитим средствима, архиви успијевају набављати опрему нужну за рад и функционисање установе у складу са захтјевима времена. Друго, опремљеност није, као што је то случај и са осталим критеријима, једнака међу свим архивима. Док неки архиви располажу са већим бројем рачунара и опреме, други тек успијевају дјелимично осигурати исту за стручне запосленике архива. Ипак, на основу прикупљених података, можемо устврдити да је основна опрема, попут рачунара или лаптопа, те штампача и фотокопир уређаја, доступна свим стручним запосленицима у архивима Босне и Херцеговине.¹¹ Ово није разлог за позитивну оцјену, већ се може сматрати нормалним и неопходним за испуњавање радних задатака. Наведено је добра основа, посебно за дигитализацију грађе, али набавка опреме мора бити планирана и организирана ако се за циљ има успјешна информатизација. Посебно у виду треба имати брзо застаријевање технологије, те у складу са тиме планирати набавку нове опреме и замјену старе.¹²

Слика 2: Основна информатичка опрема у архивима Босне и Херцеговине

¹¹ У архивима Босне и Херцеговине уз већи број десктоп рачунара и лаптопа могу се, према резултатима истраживања аутора, наћи и скенери формата од А4 до А3, фотоапарати, камере, пројектори, штампачи и друга опрема.

¹² Јасмин Јајчевић, Аднан Тињић, *Информатичка опрема и системи – пут ка информатизацији архива (примјер Архива Тузланског кантона)*, Гласник архива и Архивистичког удружења бр. 48, Сарајево 2018. (рукопис рада).

Кориштење софтвера

Рад архива данас немогуће је замислити без софтверских рјешења. У архивима Босне и Херцеговине недостаје одговарајући информациони систем, а софтверска рјешења која се користе су готови производи који се масовно користе, типа текст процесора, апликација за обраду фотографија и слично. За потребе рада са дигиталном грађом у архивима се користи низ апликација, овисно од потребе и намјене. Тако се, на примјер, за OCR (оптичко препознавање текста) користе два софтверска рјешења: једно компаније АBBУ, под називом FineReader (у неколико верзија, од верзије 9 до 11) и друго, Read Iris Pro. Кориштење ових софтверских пакета итекако има смисла будући да је често потребно скенирану, односно дигитализирану грађу учинити доступном за обраду (циритање, копирање текста) или претрагу.

За потребе израде изложби, графичке обраде и обраде фотографија највише је у употреби пакет алата компаније Adobe (различите верзије програма Photoshop, InDesign, Illustrator). Наведена рјешења користе се у четири босанскохерцеговачка архива.

Додатно, посебну пажњу треба посветити софтверу отвореног кода (open source)¹³ који је често понајбоље и бесплатно рјешење. Примјери кориштења овог типа софтвера су Inkscape (у Архиву Републике Српске користи се за потребе изложби) и ICA AtoM (софтверско рјешење за опис архивске грађе), и друго. Софтвер отвореног кода требао би послужити као основа информатизације архивске службе којој недостаје финансијска, као и генерална, подршка и разумијевање оснивача, што је често случај у босанскохерцеговачким архивима.

Остали софтвер такођер је у употреби у појединим архивима. Тако на примјер, Служба за архив Брчко дистрикта за рад са дигиталном архивом користи апликацију под називом ASW Libris.

Архиви на интернету

Повећање интереса за архиве и све веће отварање архива према јавности поставио је на нове основе однос архива и корисника. Број корисника се константно повећава, као и потреба за што бржим и лакшим приступом

¹³ Више о овом типу софтвера и предностима кориштења истог: Аднан Тињић, *Отен соурс софтвер за архиве – искуства Архива Тузланског канјона*, Архивска пракса бр. 15, Тузла 2012, 311-322.

архивској грађи. То је утјецало да се позиција и дјеловање архивских установа мијења, те да су архиви све присутнији са интернету.¹⁴

Архиви су схватили да им у комуникацији са корисницима итекако користе могућности које нуди модерна технологија, те имају своје интернетске странице, профиле на Фејсбуку, удружују се са порталима, блогovima (Архивски европски портал, Европски архивски блог, Еуропеана и друго).¹⁵

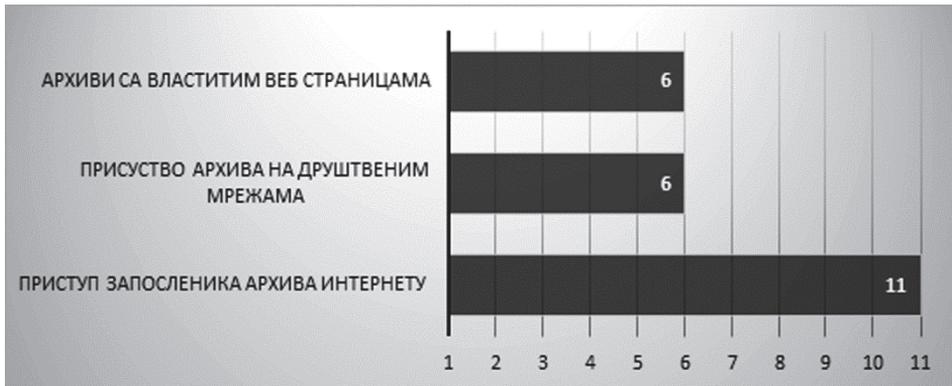
Слика3: Почетна веб страница једног од босанскохерцеговачких архива (Архив Херцеговачко-неретванског кантона Мостар)

¹⁴ Селма Исић, *Информатизација архивске дјелатности у Босни и Херцеговини – сјање и перспективе*, Архивска пракса бр. 13, Тузла 2010, 251.

¹⁵ Маја Ковачевић Кузменић, *Утицај срећности градива у архивима на досљудност и корисничку функцију у савременом информатичком окружењу*, Архивска пракса бр. 19, Тузла 2016, 80.

Важно је истаћи да сви архиви својим стручним запосленицима омогућавају приступ интернету, те је исти стога доступан као ресурс, који омогућава планирање заједничке информационе инфраструктуре, односно информационог система. Додатно, олакшава се рад са корисницима и омогућава комуникација са истима. Интеракцији са корисницима на већи ниво посебан допринос дали су нови веб (2.0) алати.¹⁶

Шест архива Босне и Херцеговине посједује властите интернет стране. Кантонални архив Травник презентирани је путем интернет страна Владе овог кантона, чији је дио, као орган управе. Архиви који (за сада) немају властите веб странице су Служба за архив Брчко дистрикта, Архив Унско-санског кантона, Архив Восанско-подрињског кантона Горажде и Архив Западнохерцеговачког кантона Широки Бријег. Што се присуства на друштвеним мрежама тиче, чак шест архива има Фејсбук профиле (Архив Федерације БиХ, Архив Републике Српске, Историјски архив Сарајево, Архив Тузланског кантона, Кантонални архив Травник, Архив Унско-санског кантона), што је свакако похвално јер омогућава још један вид директне комуникације са корисницима, те пружа прилику промоције архива и његових активности.¹⁷ Нужно је да и остатак архива узме учешћа на друштвеним мрежама, и то не само Фејсбуку, већ и другим.

Слика 8: Присуство архива Босне и Херцеговине на интернету.
Од 11 архивских установа, шек 6 има активно присуство на друштвеним мрежама или има властите интернет странице.

¹⁶ Више о томе: Слободанка Цветковић, *Веб 2.0 алати – нове могућности за архиве*, Архивска пракса бр. 16, Тузла 2013, 198-196.

¹⁷ Мирјана Лепић Маринковић, *Веб сајт као средство представљања архива јавности*, Архивска пракса бр. 12, Тузла 2009, 259.

Дигитализација

Архиви у Босни и Херцеговини су увелико ушли у процес дигитализације архивске грађе, али не постоји јединствен информацијски систем који би валидно презентирао резултате урађеног.¹⁸

Четири архива врше редовну дигитализацију архивске грађе, док то остали чине повремено или тек треба да започну са дигитализацијом грађе. Количина скениране грађе варира од архива до архива – негде се ради о око 2000 докумената годишње, док неки архиви скенирају и више од 60000 докумената годишње. Дигитализација се врши сопственим снагама и опремом, али и у сарадњи са трећим лицима (информатичке фирме плаћене да врше дигитализацију и микрофилмовање архивске грађе). Већи број архива има парцијално или дјелимично дигитализиране фондове и збирке, али количина комплетно дигитализираних фондова и збирки је релативно мала, ако се узме у обзир обим грађе коју архиви чувају. На примјер, Архив Унско-санског кантона има потпуно дигитализирано 32 фонда и збирке, Архив Тузланског кантона 38, Кантонални архив Травник 4, Архив Републике Српске 1 (док је више фондова дјелимично дигитализирано), итд.

Јасно је да озбиљнији кораци ка дигитализацији архивске грађе тек предстоје. За ово ће бити потребна значајна финансијска улагања, или барем кадровска јачања. Пројекат дигитализације и микрофилмовања требао би бити само прва фаза у информатизацији службе, док би друга представљала изградњу робусног информационог система који би корисницима презентирао резултате дигитализације, односно учинио доступном архивску грађу за претрагу и увид путем интернета. На жалост, тешко је оцијенити колико ће изградња оваквог система потрајати, с обзиром да му се још не назире ни почетак, барем не мимо појединачних активности неких архива.

Похвално је то што, тамо гдје архиви посједују дигитализовану грађу, корисници могу користити исту. Нити један архив не нуди опцију доступности исте путем интернета, али је могуће користити дигиталне копије докумената у самим објектима архива гдје се грађа чува, што свакако може имати своје предности.

¹⁸ Селма Исић, *Информатизација архивске дјелатности у Босни и Херцеговини – стање и перспективе*, Архивска пракса бр. 13, Тузла 2010, 255.

Дугорочни планови информатизације

На основу упита аутора упућених архивима у Босни и Херцеговини, гдје се тражио одговор на то имају ли и шта су дугорочни планови информатизације архива, одговори упућују на закључак да прецизних планова нема, и да недостаје систематски приступ проблематици. Неколико архива планира наставити, или започети, дигитализацију грађе (Тузла, Бихаћ и др.), док други планирају имплементацију различитог софтвера за потребе описа архивске грађе, уз друге пројекте (Бања Лука). Међутим, свеобухватних планова недостаје. Истина, с обзиром на ограничења с којима се архиви сусрећу, јако је тешко планирати крупан пројекат какав је информатизација архивске службе. Ипак, управо то је додатан разлог за заједнички улазак у овај пројекат и заједнички наступ на свим нивоима власти, којим би ова кадровски малобројна струка можда успјела изборити мјесто које у друштву заслужује, с обзиром да чува његово писано наслеђе и памћење.

Дакле, информатизацији треба приступити заједнички, организирано, уз помоћ стручних удружења, са утврђеним етапама рада. Без тога, тешко да ће поједине активности, иако се могу сматрати кораком у правом смјеру, бити оправдане. Чему радити дигитализацију фондова и збирки ако дугорочно нема планова за презентацију истих на интернету, кроз одговарајуће платформе? Дакако, дигитализирамо и због заштите грађе. Али та заштита се једнако, или још боље, може постићи микрофилмовањем или копирањем. Додатно, да ли ћемо бити спремни преузимати дигиталну грађу када у скорије вријеме исто буде неопходно, и да ли имамо кадрове, опрему и инфраструктуру да функционирамо као дигитални архив?

Ово су питања којима архивска служба Босне и Херцеговине мора да се посвети, и уложи додатне напоре да модернизује и функционира у корак са временом. Помака напријед има, али је неопходно проблематици приступити са већом динамиком. Игнорисање дугорочног плана информатизације у перспективи води ка немогућности архива да испуне своју главну обавезу и намјену – заштиту свједочанстава о прошлости за будуће генерације.

Закључак

Постоји активни и пасивни отпор према промјенама до којих доводи информатизација, те је потребно валидно презентирати њене вриједности. Нужно је да се постигне консензус о битним питањима и да се охрабре архивисти да размјењују идеје и уче једни од других, јер будући да је у архивима информатизација потребна за побољшање радних процеса и услуга, неки архивисти ће се изненада наћи у ситуацији да се морају додатно едуковати у овој области како би знали искористити све могућности нових технологија, будући да је већина стручних запосленика у архивима Босне и Херцеговине у архивистику ушла са образовањем историчара или других друштвених наука, а не из информатичког сектора и образовања.

Узевши у обзир да нити један архив у Босни и Херцеговини нема довољан број квалификованих радника нити ресурсе за израду властитих софтверских рјешења потребних струци, већина установа прибјегавају или дјелимичним рјешењима или се одлуче на куповину готових информатичких рјешења од других, како би имали један цјеловит и повезан систем. Ово је једно од рјешења које уједно доноси и своје проблеме, и мимо финансијског дијела, јер архивисти тада морају да другој уговорној страни изложе своје захтјеве, како би ови могли развити производе који раде у складу са стварним потребама архивске струке и науке.

Проблеми до којих долази код ангажовања лица ван установа не јављају се у толико мјери уколико унутар архива постоје запосленици са довољним информатичким предзнањем. Стога је свакако потребно ангажовати више радника са информатичим знањима, како би се унаприједио рад архивских установа у Босни и Херцеговини и како би се извршила потпуна информатизација архива која подразумјева одабир компактног хардверског и софтверског рјешења.

И поред недостатка систематског, заједничког приступа у овој проблематици, у посљедњих деценију и више видљив је напредак на пољу информатизације архивске службе у Босни и Херцеговини. Иако постепено и различито овисно о могућностима појединих архива, константно се повећава број информатичке опреме у архивима, а појављује се и све више архивиста способних да рукују истом. Користе се различита софтверска рјешења у архивима за различите аспекте рада установа, иако се, нажалост, још увијек ради о готовим ИТ производима (не и софтверу циљано развијеном за потребе архивске службе). Архивска презентација путем интернета постала је норма – архиви су присутни на друштвеним мрежама и већина их има барем основне интернет странице на којима су видљиве основне информације о архиву и архивској грађи. Неки од архива врше редовну

дигитализацију грађе. Дугорочни планови ипак су мањкави и недовољни, те би требали бити знатно проширени и по могућности постављени на стандардне основе засноване на неопходним активностима којима се сви архиви нужно морају бавити.

Adnan TINJIĆ
Saša ĐUKIĆ

INFORMATIZATION OF THE ARCHIVES SERVICE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, SITUATION AND PERSPECTIVES

Summary

There is both active and passive resistance to the changes introduced by the digital era, which compels us to clearly state its benefits. It is necessary for us to reach a consensus on all the key issues and to encourage archivists to exchange ideas and to learn from each other. As informatization is a necessary component for the progress within archival institutions, some archivists will be forced to seek additional training in information technologies in order to be able to utilize all the benefits of the new era. This is especially true given the fact that most of the archival professionals in Bosnia and Herzegovina had their background education in history, law and other social sciences and humanities, with minimal connections to information technology education.

Due to the fact that not one single archival institution in Bosnia and Herzegovina has qualified IT personnel or the capacities to build their own software necessary for archival practices, most of these institutions either compensate with partial solutions or they purchase ready made software merchandise, in an attempt to maintain a unified and interconnected system. Of course, this solution brings forth a set of its own problems. Besides having to allocate sizable funds for this purpose, archival professionals have to clearly state their demands to the IT experts entrusted with designing the software, in order for them to develop a well functioning system, adaptable to actual archival practices. These problems are less likely to appear if there are people who work within the institutions but who understand the key elements of the software assembly process. Thus, it is always useful to have more archival professionals who are well trained to handle IT issues, who, in turn, should be engaged in the process of the creation and purchase of the desired software and hardware solutions.

Although there is no unified approach to the issues of the new information era within the Bosnian-Herzegovian archival profession, there is, however, some visible

progress being made. This progress is, indeed, differentiated, depending on the given institution, but in general, there is a visible increase in the use of IT equipment throughout the country as well as in the number of technologically literate employees. Various software solutions are in use for different fields of operations, but unfortunately, most of these are commercial products which were not originally developed for concrete archival use. Archival institutions now also hold websites, at least with rudimentary information about the institution and its holdings, and some of them are present on social media. Some of the archives perform standard digitization of their records. Long-term plans, are, however, limited or redundant, and should be updated and expanded, preferably standards-based and practice oriented.